

OVER DE HERVORMING VAN DE UNIVERSITAIRE RECHTSSTUDIËN

Handelend over „De hervorming van de studiën, die toegang verlenen tot het notariaat” (1) schreven wij eertijds, dat het nu vrijwel zeker is dat de rechtsstudiën binnenkort zullen gewijzigd worden en zelfs een grondige hervorming van het rechtsonderwijs te verwachten is. Dit „binnenkort” zal door velen als een euphemisme zijn opgevat geworden en die „grondige hervorming” wellicht als een begoocheling aangezien zijn. Het is mogelijk; de tijd zal het uitwijzen.

In elk geval staat het vast, dat de studieprogramma's in de rechten geen voldoening meer schenken. Alle verslagen en rapporten, die gedurende de laatste jaren werden uitgebracht over de vraag of al dan niet tot hervorming van de rechtsstudiën moest worden overgegaan, zijn het op dit punt absoluut eens: een hervorming dringt zich op (2). Alleen lopen de antwoorden uiteen op de vragen *waarom* die hervorming zo noodzakelijk blijkt en *hoe* een behoorlijke hervorming dient uitgewerkt te worden (3).

Nu ligt het niet in mijn bedoeling die verschillende standpunten samen te vatten en er kritiek op uit te brengen; maar in wat hierna volgt geef ik integendeel over beide kwesties mijn zienswijze te kennen voor wat ze waard is.

*

Indien het ongetwijfeld juist is dat een hervorming van de universitaire rechtsstudiën hoogst dringend is, dan komt het me voor dat dit te wijten is aan de groei van het recht dat thans omzeggens het geheel maatschappelijk leven, in al zijn verscheiden facetten, bestrijkt, en dat daarbij met de dag meer en meer ingewikkeld is geworden. Maar indien die vaststelling juist is, dan moeten de rechtsstudiën een dubbel doel bereiken: enerzijds een degelijke *juridische vorming* helpen verzekeren (hetgeen vooralsnog de enige bekommernis is geweest van de wetgever) en anderzijds een aangepaste *technische scholing* bezorgen, opdat de jurist in één of andere tak van het recht grondig beslagen zou zijn (4).

(1) Zie De Brug, Jg. I, nr 1, blz. 11 en volg.

(2) Ik verwijs meer bepaald naar het verslag en voorstel van de Vlaamse Akademie.

(3) Voor Frankrijk werd een hervorming doorgevoerd bij dekreet van 27 maart 1954 „modifiant le régime des études et des examens en vue de la licence en droit” (J. O., 28 maart 1954).

(4) Het is het omgekeerde van wat met de hervorming van de notariaatsstudiën dient betracht te worden: de toekomstige notaris zou niet uitsluitend meer technisch vaardig, doch ook juridisch geschoold moeten zijn. Zodat de aspirant-notaris, behoudens licentiaat in het notariaat, ook nog licentiaat in de rechten dient te zijn.

Dit is niet alleen geboden voor toekomstige advocaten, maar het is insgelijks een vereiste voor al wie als jurist in de administratie- of in de privé-sektor zijn weg wil maken. M. a. w. 90 % van de juristen verkeren in de noodzaak om op een bepaald beroep (of een bepaalde reeks van beroepen) voorbereid te zijn, na toch een all-round juridische opleiding te hebben genoten.

*

Het is van dit standpunt uitgaande, meen ik, dat een hervorming van de rechtsstudiën moet bekeken worden en een wijziging, waarvan hierna een schema zal worden gegeven, te rechtvaardigen is.

I. — De studiën in de rechten blijven op een minimum-duur van 5 j. bepaald.

Het is inderdaad niet mogelijk om in een kortere tijdspanne het dubbel doel te bereiken, waarvan zoëven gewag werd gemaakt. Al wie min of meer met het recht vertrouwd is zal er zich dadelijk rekenschap van geven, dat het onbezonnen werk is juridisch gevormd en technisch geschoold te willen zijn binnen een kortere tijd.

II. — De studieduur zou als volgt worden onderverdeeld:

1 j. kandidatuur, voorbereidende tot de rechten;

3 j. licentiaatsstudiën, met het oog op de basisvorming;

1 j. specialisatie-licentie naar keus, tot technische vervolmaking.

A. — In het jaar kandidatuur zou de nadruk liggen op het bijwerken van de algemene cultuur; hetgeen als vanzelfsprekend een aangepaste hervorming van de *humaniora*-studiën met zich brengt. Bovendien zou een inleiding tot de rechtswetenschap en de sociologie, in het algemeen, en een overzicht van de grondbeginselen van het burgerlijk recht, in het bijzonder, opgenomen moeten worden in het studieprogramma; zodat de student in de rechten reeds onmiddellijk met het recht en het rechtsleven vertrouwd zou geraken en zou weten of de rechtsstudiën hem wel liggen.

Maar dit zou dan omgekeerd tot gevolg hebben, dat de leergangen in de geschiedenis zouden herleid worden tot een algemene leergang van wereldgeschiedenis der maatschappij en instellingen; dat de leergangen in de letterkunde beperkt zouden blijven tot een overzicht van de wereldliteratuur en haar stromingen; dat het vertalen van een latijnse auteur zou wegvallen; dat het Romeins recht zou verschoven worden naar de specialisatie-licentie.

Het programma van de kandidatuur, voorbereidende tot de rechten, zou dan omvatten: wereldliteratuur (2 u.), wereldgeschiedenis (2 u.), logica (2 u.), zielkunde (2 u.), zedenleer (2 u.), natuurrecht (2 u.), encyclopedie van het recht (2 u.), geschiedkundige inleiding tot het burgerlijk recht (1 u.), overzicht van het burgerlijk recht (2 u.), sociologie (2 u.).

B. — Gedurende de daaropvolgende drie jaar licentiaatsstudie zou de studenten in de rechten de algemene juridische vorming worden bijgebracht.

Dit impliceert de studie van de basisvakken, die thans in de doctoraten worden gedoceerd, doch met dien verstande dat het aantal lesuren dat nu voor zekere vakken ontoereikend is (ik denk bv. aan de meeste vakken van het civielrecht, dat, wat men er ook moge over denken, de basis blijft van de juridische vorming) zou worden vermeerderd. Het impliceert ook nog het maken van opstellen in verband met de gedoceerde stof. Andere praktische oefeningen hebben gedurende die jaren feitelijk niet veel zin, om de eenvoudige reden dat de student in de rechten eerst met het beëindigen van zijn rechtsstudien op een behoorlijke wijze een praktisch geval situëren en beoordelen kan. Daarom ook worden de zuivere praktische oefeningen verschoven naar het jaar specializatie.

Omgekeerd zouden alle keuzevakken wegvallen en deel uitmaken van de materie van het specializatiejaar.

C. — Het vijfde, en laatste jaar zou een jaar van specializatie zijn. Verschillende sekties zouden hier bestaan; en wel: een sektie rechtsgeschiedenis; een sektie romeins recht; een sektie voor burgerlijk recht en burgerlijk procesrecht; een sektie voor handelsrecht en toepasselijk procesrecht; een sektie voor strafrecht en strafprocedure; een sektie voor staats- en administratief recht; een sektie fiscaal recht en accountancy; een sektie voor sociaal- en nijverheidsrecht; een sektie internationaal publiekrecht; een sektie internationaal privaatrecht.

Zoals gezegd, zouden de praktische oefeningen in dit specializatiejaar worden gehouden.

III. — Eerst bij het beëindigen van de vijf studie jaren en na met goed gevolg minstens vijf proeven te hebben afgelegd, zou de graad kunnen behaald worden van licentiaat in de rechten.

Zij die houders zijn van die academische graad zouden toegang krijgen tot de verschillende ambten en beroepen, die thans voor de doctors in de rechten weggelegd zijn. Zij zouden bv. tot de balie kunnen toegelaten worden en meer bepaald van hun specialiteit mogen melding maken en kennis geven bij de uitoefening van hun advocaten-praktijk.

IV. — Wie het doctoraat in de rechten wenst te behalen, zou een oorspronkelijk proefwerk moeten indienen bij en verdedigen voor de fakulteit. Dit zou ten vroegste mogen geschieden één jaar na het behalen van het licentiaat in de rechten.

Aan doctors in de rechten zouden de hoogste plaatsen in de magistratuur en de administratie kunnen voorbehouden worden, terwijl

zij tevens een voorrang zouden genieten bij het bekleden van een staatsfunctie.

Omtrent die hervorming bestaat trouwens volkomen eensgezindheid. Het ware heel zeker een stap in de goede richting tot de revalorizatie van de doctorstitel in de rechten en het herwaarderen meteen van de rechtsstudien zelf.

*

Of het nu geheel of gedeeltelijk tot zo'n of andere hervormingen komt, blijft een open vraag. Er bestaat bij het departement van onderwijs wel een speciale kommissie, die zich met de kwestie inlaat, en naar het schijnt, ver klaar zou zijn met haar verslag en hare voorstellen; doch van haar besluiten is vooralsnog niets bekend. Hervormingen zijn geboden, en liggen in het verschiep. Laten wij hopen dat zij spoedig een werkelijkheid worden.

Prof. Dr. W. DELVA.

DE MERIDIAAN VAN GENT IN HET PALEIS DER UNIVERSITEIT

Wie heeft niet, in het Vestibulum leidend naar de Aula van de Gentse Universiteit, met belangstelling de geel-koperen lijn bewonderd, ingewerkt in de marmeren vloer en bekend als „Meridiaan van Gent”? Sinds wanneer en waarom werd die lijn daar aangebracht?

Een artikel van Ir. H. Michel (*La méridienne de Ste Gudule*, in „Ciel et Terre”, 1951) verschaft ons hieromtrent interessante inlichtingen, ter aanvulling trouwens van een uitvoerige bijdrage, die eertijds G. De Brandner liet verschijnen (*Les méridiennes de Quetelet*, in: „Ciel et Terre”, 1935).

Deze geel-koperen lijn — of „meridiaan van Gent” — heeft haar ontstaan aan volgende omstandigheden te danken. In 1836 gaf de jonge Belgische regering uiting aan de wenselijkheid om in alle voornaamste centra van het land de nauwkeurige tijd vast te stellen; men leefde in de jaren van de eerste spoorweg. Adolph Quetelet, oudstudent van de Universiteit en op dat ogenblik directeur van het Observatorium te Brussel, werd met deze taak belast. Men kocht nl. 5 meridiaanverreikers van Engels fabrikaat om in de voornaamste